

Somaliland 1991 – 2010: een oase van rust in een roerige omgeving

Welke factoren zijn van invloed geweest op het ontstaan en behoud van de hybride democratie in Somaliland vanaf 1991 en in hoeverre heeft dit model geleid tot stabiliteit?

1

BA-scriptie

Sabine Risselada

Studentnummer: 3874044

Universiteit Utrecht, opleiding geschiedenis BA

Vak: Ges Eindwerkstuk BA (GE3V14054)

Docent: S. F. M. Massink

8737 woorden

Den Haag

6 april 2017

¹ Hasan, Y. M., 'Somaliland: Guurti Reaffirms the Country's Territorial Integrity' (versie 25 juli 2016), <http://www.somalilandsun.com/news-feeds/regional/9279-somaliland-guurti-reaffirms-the-country> (3 januari 2017).

Samenvatting

De centrale vraag van deze scriptie is “Welke factoren zijn van invloed geweest op het ontstaan en behoud van de hybride democratie in Somaliland vanaf 1991 en in hoeverre heeft dit model geleid tot stabiliteit?”

In 1991 scheidde Somaliland zich af van Somalië en verklaarde zichzelf onafhankelijk. Somaliland is officieel een autonome regio van het land Somalië, daar de Verenigde Naties Somaliland (nog) niet heeft erkend als land. Toch heeft Somaliland alle kenmerken van een land met eigen grenzen, een eigen regering, eigen wetten en een eigen bevolking.

Op basis van het wetenschappelijk debat over welke factoren een rol spelen bij de verandering naar een democratisch regime, wordt de situatie in Somaliland geanalyseerd. Het multidimensionale model van Pridham, aangevuld met consolidatie elementen van Sørensen wordt hierbij gehanteerd en getoetst. Somaliland heeft gekozen voor het model van een hybride democratie. Uit het onderzoek van deze scriptie blijkt, dat een dergelijke vorm van democratie en het proces van staatsvorming dat Somaliland heeft doorgemaakt, heeft geleid tot meer stabiliteit.

In deze scriptie worden twee methoden van onderzoek gebruikt: literatuuronderzoek en bronnenonderzoek. De beschrijving van het wetenschappelijke debat en de geschiedenis van Somaliland wordt vooral gedaan op basis van literatuuronderzoek. Voor de analyse van de regimeverandering in Somaliland wordt zowel literatuur als bronnenonderzoek gebruikt, met name de constitutie van Somaliland. Zowel de bronnen als de literatuur zijn geselecteerd op basis van relevantie voor het onderwerp.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Externe en interne invloeden bij verandering naar een democratisch regime	9
- De terminologie: democratie, hybride democratie en democratisering	9
- Verschillende visies op externe en interne invloeden	10
2. De geschiedenis van het ontstaan van Somaliland	16
- historische determinanten	16
- Instorten van een autoritair regime	18
3. Staatsvormingsproces, consolidatie en stabiliteit in Somaliland	20
- Formeel veranderingsproces en institutionele ontwerp	20
- Politieke dimensie, actoren en netwerken	23
- Economische verandering en democratisering	25
- Burgermaatschappij, politieke cultuur, 'top-down/bottom-up approach'	26
- Internationale dimensies van regimeverandering	28
- Consolidatie	29
Conclusie	31
Literatuurlijst	33

Inleiding

Tijdens de Koude Oorlog werd democratie gepromoot ter voorkoming van het ontstaan van meer communistische regimes in de wereld. Landen werden gesteund door onder meer de Verenigde Staten (VS) om democratisch te worden of te blijven. Daar de Verenigde Staten een invloedrijke rol hadden, waren in deze landen de externe factoren in het democratiseringsproces vaak zwaarderwegender dan de interne factoren. Echter, uit nader onderzoek naar democratiseringsprocessen is gebleken dat interne factoren ook een belangrijke rol, zo niet een doorslaggevende rol, speelden bij de vorming van een democratische staat. Dit benadrukt Hans Peter Schmitz, universitair hoofddocent leiderschap studies, door te stellen dat democratie alleen kan ontstaan door bewuste acties van nationale instanties met als doel een meer democratische bestuursvorm te ontwikkelen.²

De autonome regio Somaliland leent zich als een goede casus om democratische veranderingsprocessen nader te bestuderen. Somaliland wordt weliswaar niet officieel erkend als land door de Verenigde Naties (VN), maar heeft wel een bijzondere bestuursvorm ontwikkeld, namelijk een hybride democratie. Vrij vertaald naar Volker Boege, onderzoeker politieke wetenschappen en internationale studies, is een hybride democratie een bestuursvorm waarbij zowel democratische als traditionele bestuursvormen aanwezig zijn.³ Tevens is Somaliland, in vergelijking tot andere landen in die regio, relatief stabiel: een oase van rust in een roerige omgeving. Die stabiliteit zou in verband kunnen staan met die bestuursvorm. Somaliland heeft een indrukwekkende democratische ontwikkeling doorgemaakt waarbij interne factoren een belangrijke rol lijken te hebben gespeeld. Dit maakt de autonome regio een geschikte case voor dit onderzoek.

In 1991 scheidde Somaliland zich af van Somalië en verklaarde zichzelf onafhankelijk. Formeel is Somaliland een autonome regio in het land Somalië, het ligt in de Hoorn van Afrika en wordt begrensd door Djibouti en Ethiopië. De hoofdstad heet

² H. P. Schmitz, 'Domestic and transnational perspectives on democratization', *International Studies Review* 6 (2004) 3, 403-426, 404 – 406.

³ Volker Boege, et al, 'On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing – States in the Global South or Research and Politics in the West?' in Fischer, M. and B. Schmelzle Building Peace in the Absence of States: Challenging the Discourse on State Failure (Berlin 2009), 24.

Hargeisha en het inwoneraantal is ongeveer drieënhalve miljoen.⁴ Tijdens de koloniale tijd (1827 – 1960) was Somaliland onderdeel van het Britse Protectoraat, terwijl de rest van Somalië onder Italiaanse heerschappij viel. In 1960 werd Somaliland onafhankelijk verklaard door de Britten en vormde het, dankzij Brits initiatief, samen met het Italiaanse gedeelte het land Somalië.⁵ In Somalië leven honderden stammen en substammen en dit heeft geleid tot voortdurende spanningen en conflicten. In 1991 verklaarde de regio Somaliland zichzelf onafhankelijk. Ondanks het feit dat het land niet wordt erkend door de VN, heeft Somaliland een eigen land opgebouwd met een eigen regering, eigen wetten, een eigen bevolking en eigen grenzen.⁶ Dit in tegenstelling tot Somalië, dat tot op heden nog wordt verscheurd door oorlog.

Zoals eerder aangegeven is er een debat gaande over welke factoren meer invloed hebben op het democratiseringsproces: zijn dit vooral interne of de externe factoren. Tijdens de Koude Oorlog werden externe factoren gezien als de voornaamste redenen voor de vorming van een democratie. Georg Sørensen, professor in internationale politiek en economie, is van mening dat de visie van de Koude Oorlog niet kan worden afgeschreven als onbelangrijk. Echter, dit betekent volgens hem niet dat interne factoren minder belangrijk zijn.⁷ Schmitz is er zelfs van overtuigd dat interne factoren doorslaggevend zijn.⁸ Een meer aansprekende visie heeft socioloog en politicoloog Geoffrey Pridham, hij vindt namelijk dat zowel interne als externe factoren van belang zijn.⁹

Tot nu toe is er relatief weinig onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van een hybride democratische bestuursvorm in Somaliland in vergelijking tot democratiseringsprocessen in andere landen. Opvallend is dat de meeste onderzoekers slechts één perspectief belichten van het veranderingsproces in Somaliland. Zo bekijkt politicoloog Nicholas Eubank het veranderingsproces vanuit een economische invalshoek. Volgens hem is de casus Somaliland een interessant voorbeeld om de relatie

⁴ Freedomhouse, 'Somaliland*',

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/somaliland> (2 januari 2017).

⁵ M. Walls and S. Kibble, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', *Africa Spectrum*. 45 (2010) 1, 31 – 56, 37 – 38.

⁶ Boege et al, 'On Hybrid Political Orders and Emerging States', 13.

⁷ G. Sørensen, *Democracy and democratization. Processes and prospects in a changing world* (Boulder 2008), 82.

⁸ Schmitz, 'Domestic and transnational perspectives on democratization', 404.

⁹ G. Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', in: Geoffrey Pridham, *Dynamics of democratization. A comparative approach* (Londen 2001) 3.

tussen financiële en politieke ontwikkelingen weer te geven.¹⁰ Marleen Renders, onderzoekster in mensenrechten, gebruikt vooral een sociologische bril en vindt dat onderhandelingen de sleutel tot succes zijn geweest om het democratiseringsproces in Somaliland in goede banen te leiden.¹¹ De socioloog Mark Bradbury hanteert een historische benadering en tevens een politieke en economische in het onderzoek dat hij samen met politicoloog Stig Jarle Hansen uitvoert. Uit hun onderzoek blijkt dat de hybride democratie in Somaliland goed functioneert en ook dat in deze gewelddadige externe omgeving het een uitdaging is om stabiliteit te behouden.¹² De wetenschappers Michael Walls en Steve Kibble bestuderen de ontwikkelingen vanuit Afrika Studies, waarbij Somaliland wordt vergeleken met andere landen. Zij vinden dat Somaliland meer buitenlandse hulp zou moeten krijgen om de hybride democratie in stand te houden.¹³ De combinatie van deze verschillende perspectieven kunnen een completer beeld geven over de factoren die bij de omslag naar een hybride democratie in Somaliland een rol hebben gespeeld. Die verschillende perspectieven zijn dan ook gebruikt bij de analyse van het democratiseringsproces in Somaliland.

In deze scriptie staat de volgende vraag centraal: “Welke factoren zijn van invloed geweest op het ontstaan en behoud van de hybride democratie in Somaliland vanaf 1991 en in hoeverre heeft dit model geleid tot stabiliteit?”. Dit wordt onderzocht door het beantwoorden van verschillende deelvragen:

- 1) Wat is de theorievorming over externe en interne invloeden bij verandering naar een democratisch regime?
- 2) Welke externe en interne factoren zijn van invloed op de staatsvorming en het functioneren van de staat in Somaliland?
- 3) In hoeverre heeft de hybride democratie in Somaliland geleid tot meer stabiliteit in de periode 1991 - 2010?

De periode 1991 tot 2010 wordt onderzocht in deze scriptie. Het jaar 1991 is gekozen omdat Somaliland zich toen onafhankelijk verklaarde en startte met het democratiseringsproces. Het jaar 2010 is gekozen omdat er in dat jaar verkiezingen

¹⁰ N. Eubank, ‘Taxation, Political Accountability and Foreign Aid: Lessons from Somaliland’ *The Journal of Development Studies* 48 (2012) 4, 465 – 480.

¹¹ M. Renders, U. Terlinden, ‘Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order: The Case of Somaliland’, *Development and Change*. 41 (2010) 4, 723 – 746.

¹² S. J. Hansen, M. Bradbury, ‘Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?’, *Review of African Political Economy*. 34 (2007) 461 – 476.

¹³ Walls, ‘Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland’.

werden gehouden en er nadien een nieuwe periode aanbrak. De periode 1991 – 2010 is een voldoende lange periode om de consolidatie van het democratiseringsproces te kunnen bestuderen.

De ontwikkeling naar een hybride democratie in Somaliland wordt geanalyseerd met behulp van het model van Pridham. Hij heeft een multidimensionaal model ontwikkeld, dat recht doet aan de eerdergenoemde verschillende wetenschappelijke perspectieven. In zijn model zijn zowel interne als externe factoren van belang.¹⁴ Tevens wordt een poging gedaan om dit model te toetsen.

Het proces in Somaliland verdient naar mijn mening meer aandacht, alleen al vanwege het feit dat het in vergelijking met Somalië en andere landen in die regio, een stabiel 'land' is. Het model van een hybride democratie en het proces dat is gevolgd kan de basis hebben gelegd voor de stabiliteit in Somaliland. Dit geeft tevens de maatschappelijke relevantie aan daar andere landen met een veelheid aan stammen van een dergelijk model en proces kunnen leren.

In deze scriptie worden twee methoden van onderzoek gebruikt: literatuuronderzoek en bronnenonderzoek. Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag en de deelvragen is naast secundaire literatuur, onder meer over het wetenschappelijke debat omtrent welke factoren van invloed zijn op het democratiseringsproces, het model van Pridham en de geschiedenis van Somaliland, ook gebruik gemaakt van primaire bronnen. De belangrijkste primaire bron, weergegeven op de officiële website van Somaliland somalilandgov.com, is de constitutie van Somaliland.¹⁵ Daar Somaliland graag erkend wil worden als land door de VN, is de constitutie officieel in het Engels vertaald.

Tenslotte is de indeling van de scriptie als volgt: In het eerste hoofdstuk wordt er gekeken naar onderzoek over de externe en interne invloeden bij de verandering naar een democratie. Hierin wordt ook het wetenschappelijk debat weergegeven. In het tweede hoofdstuk wordt de geschiedenis van Somaliland aan de hand van de eerste twee dimensies van het model van Pridham weergegeven. Hierbij gaat het vooral over de verschillende gebeurtenissen voor de zelf verkozen onafhankelijkheid in 1991. In

¹⁴ G. Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', in: Geoffrey Pridham, *Dynamics of democratization. A comparative approach* (Londen 2001) 3.

¹⁵ Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016).

hoofdstuk drie wordt er gekeken naar de verschillende externe en interne factoren die van belang zijn geweest voor het proces naar een hybride democratie en het functioneren daarvan tot 2010. Daarbij worden de andere vijf dimensies uit het model van Pridham gebruikt. Het model van Pridham wordt eveneens getoetst op basis van het voorbeeld van Somaliland. In de conclusie komt het antwoord op de hoofdvraag aan de orde.

1. Externe en interne invloeden bij verandering naar een democratisch regime

Zowel externe als interne factoren zijn belangrijk bij een verandering van regime richting een democratie. Tijdens de Koude Oorlog was de druk op derdewereldlanden groot om een meer democratische natie te vormen. De Verenigde Staten en het Westen deden er alles aan om te voorkomen dat de wereld communistisch werd.

De laatste jaren zijn er veel studies gedaan naar verandering van regimes. In dit hoofdstuk wordt het wetenschappelijke debat over verandering richting democratie weergegeven of met andere woorden de eerste deelvraag van de scriptie beantwoord: Wat is de theorievorming over externe en interne invloeden bij verandering naar een democratisch regime? Dit hoofdstuk start met een definitie van de termen “democratie” en “democratisering”, zonder in te gaan op de diverse debatten over deze terminologieën. De focus van deze scriptie is het democratiseringsproces in Somaliland en daarom vallen dergelijke debatten buiten de scope van dit onderzoek. Vanwege die focus op Somaliland wordt er ook een definitie gegeven van het begrip “hybride democratie”.

De terminologie: democratie, hybride democratie en democratisering

Uit de veelheid aan mogelijke definities zijn diegene gekozen die relevant zijn voor het voorbeeld Somaliland. Zo geeft David Held, professor in politieke wetenschappen en internationale relaties, een eenvoudige en scherpe definitie van het begrip democratie: “Democracy means a form of government in which, in contradistinction to monarchies and aristocracies, the people rule. Democracy entails a political community in which there is some form of political equality among the people.”¹⁶ In Somaliland heeft zeker een democratiseringsproces plaats gevonden, want de hybride democratie heeft zich ontwikkeld vanuit een autoritair regime. In het kader van deze scriptie is de meest passende definitie van het begrip democratisering afkomstig van Pridham. Hij definieert democratisering als volgt: “Democratization is the whole process of regime change from authoritarian or totalitarian rule to the rooting of a new liberal democracy”.¹⁷ Tijdens het democratiseringsproces van Somaliland is de invloed van het volk, *in casu* de

¹⁶ D. Held, *Models of Democracy*, (Cambridge 2006), 1.

¹⁷ Boege et al, ‘On Hybrid Political Orders and Emerging States’, 16.

stammen, geïntegreerd in het bestuurlijke model, genoemd 'hybride democratie'. De term 'hybride democratie' is afkomstig van Boege. Hij vindt het belangrijk dat processen van staatsvorming beschreven worden in de context van het desbetreffende land. Zijn definitie van 'hybride democratie' is grotendeels gebaseerd op de politieke situatie van Somaliland, daarom is deze definitie gekozen. Zijn definitie luidt als volgt: "een hybride democratie is een regeringsmodel waarbij delen van het westerse model van democratie zoals de formele staatsvormen, worden gebruikt in combinatie met oude traditionele regeringsvormen, de informele staatsvormen".¹⁸

Verschillende visies op externe en interne invloeden

In het wetenschappelijk debat over het belang van in- en externe invloeden bij verandering naar een meer democratisch regime, worden verschillende visies belicht en factoren onderscheiden. Externe factoren waren, zeker in het begin van de Koude Oorlog, de belangrijkste beweegredenen voor veel derdewereldlanden om over te gaan naar een democratisch regime. Voorbeelden van externe factoren zijn militaire interventies of buitenlandse hulp. Later werd er meer aandacht aan interne factoren geschonken, zoals de politieke invloed van de elite of economische ontwikkelingen, om uiteindelijk tot de conclusie te komen dat zowel interne als externe factoren een belangrijke rol spelen. De vraag of het zwaartepunt ligt bij externe invloeden of bij interne, kan alleen worden beantwoord in de context van het betreffende land. Hieronder worden de belangrijkste visies van invloedrijke wetenschappers weergegeven.

Volgens Laurence Whitehead, onderzoeker politieke wetenschappen, bestaan er drie dimensies om de vorming van democratieën in de wereld te analyseren. Dit zijn 'contagion', 'control' en 'consent'.¹⁹ 'Contagion' is een eenvoudige manier van onderzoek en bestudeert de gemeenschappelijkheden van opkomende democratieën.²⁰ Het begrip 'contagion through proximity' is belangrijk bij deze methode. 'Contagion through proximity' houdt in dat landen grenzend aan het (net nieuwe) democratische land ook

¹⁸ Boege et al, 'On Hybrid Political Orders and Emerging States', 24.

¹⁹ L. Whitehead, 'Three international dimensions of democratization', in: Laurence Whitehead (red.), *The international dimensions of democratization: Europa and the Americas* (Oxford 2001) 4.

²⁰ Whitehead, 'Three international dimensions of democratization', 5.

een democratische opmars maken.²¹ Of anders gezegd: Goed voorbeeld doet goed volgen. Hier zijn veel voorbeelden van te geven zowel in West-Europa, als in Latijns-Amerika en Oost-Europa.²² Echter, hij merkt ook op dat het vooral interessant is om te kijken naar de landen die niet zijn besmet met het democratische virus en welke factoren, zoals bijvoorbeeld de media van het land, hier een rol bij spelen, zoals in Cuba.²³

Bij zijn tweede dimensie, 'control', wordt uitgegaan van een zorgvuldig, door de buitenwereld aangewakkerd, democratiseringsproces en niet van een virus dat zomaar om zich heen grijpt.²⁴ Dit betekent dat externe factoren niet weg te denken zijn uit analyses over democratiepromotie. De interne factoren komen naar voren in de derde dimensie 'consent'. Whitehead geeft aan dat er ook oprechte interne steun moet zijn voor democratie vanuit diverse sociale groeperingen en de politiek, voordat er een democratisch proces kan worden gestart. Dus zonder interne factoren komt het democratiseringsproces niet tot stand.

In het algemeen is de theorie van Whitehead een goede manier om een oppervlakkige analyse te maken van een regimeverandering. 'Consent' is een belangrijk element van het democratiseringsproces, maar dit wordt door Schmitter en Pridham beter aangeduid. 'Contagion' is een vrij grove manier om de internationale dimensie van democratisering te onderzoeken. Externe factoren zijn zeker van belang, maar Whitehead legt met zijn begrippen 'contagion' en 'control' te veel nadruk op deze factoren. Dit is een groot kritiekpunt op de theorie van Whitehead.

Schmitter voegt met reden een vierde dimensie toe aan de theorie van Whitehead, namelijk: 'conditionality'. Het begrip betekent dat er voorwaarden worden gesteld aan andere landen om onder druk een bepaalde kant op te gaan, zoals door het Internationale Monetaire Fonds (IMF) of de Europese Unie (EU).²⁵ Bijvoorbeeld, in de laatste decennia van de vorige eeuw, heeft het IMF met haar leningsbeleid aan een aantal Afrikaanse landen opgelegd om te streven naar een kleine overheid. 'Conditionality' impliceert ook dat een verandering van regime niet meteen een grote

²¹ Whitehead, 'Three international dimensions of democratization', 5.

²² Ibidem, 5.

²³ Ibidem, 6 -7.

²⁴ Ibidem, 8.

²⁵ Philippe, C. Schmitter, 'The influence of the international context upon the choice of national institutions and policies in neo-democracies', in: Laurence Whitehead (red.), *The international dimensions of democratization: Europa and the Americas* (Oxford 2001) 26-54, 30.

invloed heeft op de machtsbalans in de wereld. Volgens Schmitter zijn 'contagion' en 'consent' onvoldoende om het democratiseringsproces in goede banen te leiden en zijn 'control' en 'conditionality' erg belangrijk voor een stevigere basis van een jonge democratie.²⁶ In het algemeen voegt de vierde dimensie een belangrijk element toe aan de theorie over externe invloeden op een democratiseringsproces. Echter 'conditionality' is niet van toepassing op Somaliland, aangezien Somaliland weinig tot geen buitenlandse hulp ontvangt omdat het niet wordt erkend door de VN.

In het debat omtrent democratiepromotie en democratiseringsprocessen zijn tot nu toe met name de externe invloeden aan de orde geweest. Desalniettemin zijn er ook wetenschappers die meer aandacht schenken aan de interne factoren. Zo bestudeert Schmitz de interne effecten van internationale processen. Hij geeft aan dat er een verband bestaat tussen economische en politieke veranderingen en dat dit van belang is voor de duurzaamheid van een democratie.²⁷ Zo kan handel een belangrijke financier zijn van een politiek bestel. Het is van groot belang dat er financiële middelen zijn om een politiek systeem op te bouwen en te handhaven. Dit betekent dat financiële middelen een invloedrijke factor zijn bij een democratiseringsproces.

Ook Sørensen hecht groot belang aan interne invloeden met name voor de consolidatiefase, maar hij vindt ook dat elk regime tegenwoordig rekening moet houden met z'n externe omgeving en de internationale politiek.²⁸ Dit komt onder meer door globalisering, modernisering en verschillende bondgenootschappen zoals de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Sørensen vindt dat externe promotie effect heeft op het democratiseringsproces. Bijvoorbeeld in de koloniale tijd zijn veel derdewereldlanden blootgesteld aan ideeën over democratie. De effecten kunnen ook problematisch zijn voor het democratiseringsproces. Op korte termijn zorgt het democratiseringsproces vaak voor veel onzekerheid, machtsmisbruik, spanningen en conflicten omdat de machtsstructuur van de regerende elite wordt bedreigd. Op lange termijn kan democratie een positief effect hebben tegen extremisme en terrorisme.²⁹ Het democratiseringsproces is dus een langdurig en duurzaam proces waar veel tijd in moet worden geïnvesteerd en waarbij de uitkomst onzeker kan zijn.

²⁶ Schmitter, 'The influence of the international context', 35.

²⁷ Schmitz, 'Domestic and transnational perspectives on democratization', 404.

²⁸ Sørensen, *Democracy and democratization*, 82.

²⁹ *Ibidem*, 83 – 84.

Het consolideren van de democratie is een grote uitdaging. Als het proces van consolidatie niet wordt gevoed door positieve interne ontwikkelingen, wordt het overschaduwd door externe factoren.³⁰ De externe factoren zouden het interne proces moeten versterken. Voor een succesvol democratiseringsproces zijn er naast een onafhankelijke politieke staatsbureaucratie, politieke leiders nodig die toegewijd zijn aan een democratisch bestel als ook een bruisende burgermaatschappij om de stem van het volk te vertegenwoordigen en de staat te controleren.³¹ Het probleem is dat deze drie factoren vaak niet aanwezig zijn in opkomende democratieën.

Kortom, Sørensen kijkt naar zowel positieve als negatieve invloeden van externe factoren op het democratiseringsproces. Hij geeft aan dat de manier waarop externe factoren het interne proces kunnen beïnvloeden bepalend is voor de consolidatie van een democratisch regime. De drie interne factoren die hij noemt zijn uitermate relevant voor de voortgang van een democratie. Zijn theorie dat op lange termijn democratie leidt tot een kleinere kans op terrorisme en extremisme is hoopgevend voor jonge democratieën.

Net als Sørensen stelt Pridham dat externe en interne factoren elkaar beïnvloeden. Belangrijk is echter dat de externe en interne factoren per land verschillen en dat ze elkaar beïnvloeden tijdens het democratiseringsproces.³² Pridham heeft dat alles geïntegreerd in een nieuw model dat hij heeft ontwikkeld om de complexiteit van democratiseringsprocessen beter te onderzoeken. Belangrijke elementen van dit model zijn:

- *Historische determinanten* zijn die gebeurtenissen uit de geschiedenis die verandering, bevorderen, voortzetten of belemmeren,
- *Het instorten van een autoritair regime* en op welke wijze dit heeft plaatsgevonden heeft gevolgen voor de aard van de verandering en de consolidatie daarvan,
- *Het formele veranderingsproces en het institutionele ontwerp* betreft instituties, procedures en wet- en regelgeving ter bevordering en verankering van een democratie,
- *De politieke dimensie* beslaat de actoren en netwerken, die een belangrijke rol spelen bij het veranderingsproces,

³⁰ Sørensen, *Democracy and democratization*, 91.

³¹ *Ibidem*, 98.

³² Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 285.

- *Economische verandering en democratisering* en de relatie tussen deze ontwikkelingen zijn relevant voor het bevorderen of het belemmeren van regimeveranderingen, als ook de betrouwbaarheid en legitimiteit,
- *De burgermaatschappij, politieke cultuur, de tendens om top-down of bottom-up te opereren* kunnen de democratie versterken of tegenwerken,
- *De internationale dimensies van regimeverandering* betreffen de externe factoren die van invloed zijn.³³

In het model van Pridham komen de meeste elementen genoemd door de andere wetenschappers, zij het op andere wijze weergegeven, eveneens naar voren. Hoewel Pridhams model zeer uitgebreid is, wordt consolidatie van de nieuwe regeringsvorm te weinig benadrukt in zijn model. Consolidatie zou dus een belangrijk aanvullend concept kunnen zijn op zijn model en analyse.

Het wetenschappelijke debat gaat met name over de mate van invloed van externe of interne factoren. Uit de gepresenteerde theorieën komt duidelijk naar voren dat zowel externe als interne factoren een belangrijke rol spelen bij de overgang naar een democratisch regime. Dit wordt het beste verwoord in het model van Pridham. De begrippen 'contagion', 'control' van Whitehead, het begrip 'conditionality' van Schmitter en het relatieve belang van externe democratiepromotie van Sørensen zijn vertegenwoordigd in de internationale dimensie van Pridham. Het belang dat Schmitz hecht aan het verband tussen economische en politieke factoren komt tot uiting in de dimensie economische verandering. In de politieke dimensie komt het begrip 'consent' van Whitehead aan de orde, als ook de aanwezigheid van politieke leiders genoemd door Sørensen. Zijn andere twee belangrijke factoren voor consolidatie – burger controle op de staat en een politieke staatsbureaucratie – zijn terug te vinden in het institutionele ontwerp, de derde dimensie in het model van Pridham. Omdat het model van Pridham al die concepten omvat, wordt het gebruikt voor de analyse van de regimeverandering in Somaliland. Een andere reden voor de keuze is, dat Pridham ook aandacht schenkt aan historische determinanten en de redenen waarom het vorige regime is gevallen. Deze aspecten komen minder naar voren bij de andere genoemde wetenschappers. Omdat het niet alleen gaat om een verandering van het regime, maar ook de bestendinging daarvan is de theorie van Sørensen toegevoegd aan het model van Pridham. Niet dat Pridham geen aandacht schenkt aan consolidatie, maar hij spreekt vooral van vooruitzicht op

³³ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

duurzaamheid van het systeem. De drie interne factoren van consolidatie zoals beschreven door Sørensen geven in die zin een toegevoegde waarde aan het model van Pridham. Met behulp van deze samenvoeging wordt de centrale vraag: “Welke factoren zijn van invloed geweest op het ontstaan en behoud van de hybride democratie in Somaliland vanaf 1991 en in hoeverre heeft dit model geleid tot stabiliteit?” van deze scriptie beantwoord.

2. De geschiedenis van het ontstaan van Somaliland

Dit hoofdstuk gaat in op de perioden in de geschiedenis van Somaliland die relevant zijn om de context van de vorming van een hybride democratie te kunnen doorgronden en deels vanuit historisch perspectief een antwoord te geven op de tweede deelvraag van deze scriptie: welke externe en interne factoren zijn van invloed op de staatsvorming en het functioneren van de staat in Somaliland. Met behulp van het model van Pridham wordt er gekeken naar de eerste twee dimensies van het model, namelijk de historische determinanten en de val van het oude regime. De periode van 1827 tot 1991 wordt beschreven, omdat Somaliland zich in 1991 onafhankelijk verklaarde. In hoofdstuk drie wordt dieper ingegaan op de verandering van het regime naar een hybride democratie vanaf 1991 aan de hand van de overige dimensies van het model van Pridham.

Historische determinanten

In zijn model definieert Pridham historische determinanten als factoren die verandering bevorderen, erfenissen van voorgaande regimes en lange termijn historische invloeden.³⁴ Om dergelijke historische determinanten te analyseren op de casus Somaliland, wordt eerst gekeken naar de verschillende fasen van het staatsvormingsproces. Volgens Walls en Kibble zijn er drie fasen te onderscheiden in het staatsvormingsproces van Somaliland tot de onafhankelijkheid in 1991, namelijk de perioden van 1827 tot 1960, van 1960 tot 1969 en van 1969 tot 1991.³⁵

In de eerste periode van 1827 tot 1960 was Somaliland een Brits Protectoraat. In die koloniale periode leerde Somaliland meer over Europese manieren van regeren. Immers, de Britten namen het democratische Britse regeringssysteem mee naar Somaliland. Van origine bestond de bevolking van Somaliland vooral uit rondtrekkende herders en verdeelde de traditionele regering de belangrijkste middelen van bestaan tussen de verschillende stammen. Door de invoering van Britse wetten en een nieuw regeringssysteem ontstonden er veranderingen zowel op het platteland, als in de steden.³⁶ De Britten maakten van Somaliland een exportland voor vee. Anders gezegd, veranderde Somaliland van een herdersland naar een exportland. Deze verandering was

³⁴ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

³⁵ Walls, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', 36.

³⁶ Ibidem, 37.

zeer succesvol en vanaf 1950 was het groeiende olieland Saoedi-Arabië de grootste afzetmarkt.³⁷ Vooral de steden, waarin de koloniale macht zich had gevestigd, profiteerden van dit succes. De ontwikkeling van de economie, het onderwijs en de bureaucratie was gefocust op de steden. Deze periode is een belangrijke historische determinant omdat dit de eerste kennismaking was van de bevolking van Somaliland met een democratisch regime. Deze kennismaking heeft later, na 1991, invloed gehad op de vorming van het hybride democratische model.

In 1960 werd zowel Brits-Somaliland als Italiaans Somalië onafhankelijk. De Britten hadden als voorwaarde voor een onafhankelijk Somaliland gesteld dat het zich zou samenvoegen met Italiaans Somalië en dat de voormalige koloniën samen één democratische staat zouden vormen.³⁸ Na een referendum fuseerden beide landen tot het land Somalië. Een nieuwe periode (1960-1969) brak aan, gekenmerkt door chaos. Het opbouwen van een stabiele democratische staat onder een samengevoegde regering mislukte. Walls en Kibble geven hiervoor de volgende redenen, er was sprake van centralisatie van de macht, de staatsbureaucratie werd uitgebreid en de buitenlandse hulp die vooral militair van aard was, groeide.³⁹ Dit zorgde voor veel onrust in de regio en resulteerde in geschillen tussen verschillende stammen om bijvoorbeeld de beste grondstoffen. Dit leidde uiteindelijk tot een burgeroorlog. Door de spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Somalië kon de weg naar een democratisch bestel niet worden bewandeld. Dit betekende dat Somaliland ongewenst in een burgeroorlog werd meegesleept. De wens voor een nieuw onafhankelijk Somaliland werd hier geboren.

De derde periode begon in 1969 met de coup door Mohammed Siad Barre, die vervolgens tot 1991 aan de macht bleef. Hij wilde één Somalië creëren. Hij legitimeerde zijn machtsbasis met het wetenschappelijk socialisme met als aandachtspunten: het moderniseren van de samenleving in Somalië, het uitroeien van het stammensysteem, centralisatie van de politieke macht en de nationalisatie van land.⁴⁰ In 1976 vormde Barre Somalië om tot een eenpartijstaat met de Somalische Socialistische Revolutionaire Partij als enige partij. Bovengenoemde idealen van Barre werden geen werkelijkheid. Toen Barre merkte dat het stammensysteem in Somalië zo diep was geworteld in de

³⁷ Walls, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', 37.

³⁸ Ibidem, 37 – 38.

³⁹ Ibidem, 38.

⁴⁰ Ibidem, 38.

samenleving en met geen mogelijkheid uit te roeien was, werd er steeds meer aandacht besteed aan nationalisme en veiligheid. Mede hierdoor ontstond het autoritaire regime van Barre. Hij onderdrukte de stammen omdat zij zijn autoriteit uitdaagden. Het regime van Barre streefde van het begin af aan naar een "Groot-Somalië" waar ook het Ethiopische gebied de Ogaden, waar veel Somaliërs wonen, bij zou moeten horen. Als gevolg hiervan brak in 1977 brak er de bloedige Ogaden-oorlog (1977-1978) uit tussen Somalië en Ethiopië. Somalië was verscheurd door de oorlog en verloor deze uiteindelijk. Dit droeg bij aan de val van het regime van Barre in 1991 en het uitroepen van de onafhankelijkheid van Somaliland.

Concluderend de belangrijkste historische determinanten volgens het model van Pridham waren de welvaart en positieve ervaringen met het, weliswaar door de Britten bestuurde, democratisch model in de periode 1827-1960. Daarentegen werd de periode 1960-1969 gekenmerkt door chaos en geschillen tussen de stammen leidend tot oorlog. Het streven naar democratie mislukte. In de periode 1969 – 1991 werden de stammen onderdrukt en maakte Somalië (en dus Somaliland) kennis met een autoritair regime. Dankzij deze gruwelijke ervaringen ontstond er een bereidheid om te experimenteren met democratie om zo rust en vrede te creëren in Somaliland. Het onderdrukkende regime van Barre bevorderde uiteindelijk de strijd voor een onafhankelijk Somaliland.

Instorten van een autoritair regime

Het tweede element van het model van Pridham is het instorten van een autoritair regime. Volgens Pridham kan de groeiende druk op een autoritair regime leiden tot instorting van het regime en een verlangen naar een meer democratisch bestel.⁴¹

In Somalië werd de val van het regime Barre naast de Ogaden-oorlog, veroorzaakt door het ontstaan van verschillende oppositiegroepen die steeds meer aanhang kregen. De belangrijkste oppositiegroep was de Somali National Movement (SNM), ontstaan in 1981, die de val van het autoritaire regime van Barre voor ogen had.⁴² De SNM werd gesteund door de machtigste stam uit de koloniale tijd: de Isaaq-stam. Door de spanningen tussen de regering en de oppositiegroepen ontstond er een oorlog in 1986. De oorlog verscheurde Somalië: steden werden verwoest, er was

⁴¹ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁴² M. Bradbury, Abokor, A. Y. and Yusuf, H. A., 'Somaliland: Choosing Politics over Violence', *Review of African Political Economy*. 30 (97), 455 - 478, 457.

hongersnood, mensenrechten werden geschonden en hele families werden uitgeroeid.⁴³ Zowel de SNM als de stammen uit Somaliland voelde zich genoodzaakt om afstand te nemen van de misère die Somalië met zich had meegebracht. Ze hadden een ander toekomstbeeld voor Somaliland voor ogen en streefden naar een democratischer regime. Ze wilden geen ruzies meer tussen de stammen onderling en in plaats daarvan met elkaar samenwerken aan één erkende staat. De SNM en de Isaaq-stam sloten de handen ineen op weg naar een officieel erkend Somaliland met een democratisch getinte regering. Uiteindelijk besloot de SNM in 1991 in overleg met verschillende stamoudsten om Somaliland als een onafhankelijk land uit te roepen. Dit was het startsein voor de ontwikkeling van een nieuwe staatsvorm: de hybride democratie. Bovengenoemde ontwikkelingen laten zien hoe de groeiende druk van een autoritair regime ervoor zorgt dat Somaliland streefde naar onafhankelijkheid en een meer democratisch regime.

De economische en bureaucratische veranderingen die Somaliland heeft doorgemaakt tijdens de Britse koloniale tijd hebben grote invloed gehad op de keuze van Somaliland voor een hybride democratie. De periode van 1827 tot 1960 was een vrij stabiele periode voor Somaliland en heeft veel vooruitgang gebracht. De koloniale tijd is dan ook een invloedrijke historische determinant. Deze invloed werd nog versterkt door het feit dat de periode tussen 1960 en 1991 werd gekenmerkt door totale chaos en een burgeroorlog in Somalië. In 1969 pleegde Siad Barre een coup-d'état en wilde het één Somalië creëren. De autoritaire leider bleef aan tot 1991. Toen zijn regime instortte en Somaliland zichzelf onafhankelijk verklaarde, wilden de leiders weer terug naar het model van vroeger. Ze verlangden naar de stabiliteit en de welvaart uit de koloniale tijd, maar zonder een koloniale regering: Somaliland wilde het nu op haar eigen manier doen. Dit was de start van de weg naar de hybride democratie.

⁴³ Walls, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', 38.

3. Staatsvormingsproces, consolidatie en stabiliteit in Somaliland

Het vorige hoofdstuk behandelde de geschiedenis van Somaliland tot aan de onafhankelijkheid in 1991 en besteedde aandacht aan de historische determinanten en de ineenstorting van het autoritaire regime, de twee eerste dimensies uit het model van Pridham. Dit hoofdstuk begint bij de onafhankelijkheid. De externe en interne invloeden op het vormen van de hybride democratie worden geanalyseerd met behulp van de overige vijf dimensies van het model van Pridham: het formele veranderingsproces en institutionele ontwerp, de politieke dimensie: actoren en netwerken, economische verandering en democratisering, burgermaatschappij en politieke cultuur en internationale dimensies van regime verandering. Hiermee worden twee deelvragen behandeld, namelijk welke externe en interne factoren zijn van invloed op de staatsvorming en het functioneren van de staat in Somaliland en in hoeverre heeft de hybride democratie in Somaliland geleid tot meer stabiliteit in de periode 1991 – 2010? Elke dimensie beslaat een paragraaf. Zoals aangegeven in hoofdstuk een komen consolidatie van de staatsvorm en indicaties van stabiliteit beperkt naar voren in het model van Pridham. Zij verdienen meer aandacht. Daarom is de theorie van Sørensen over consolidatie toegevoegd.

Formeel veranderingsproces en institutionele ontwerp

Bij het formele veranderingsproces en het institutionele ontwerp kijkt Pridham naar het oprichten van instituties die de democratie bevorderen en de introductie van de wetgeving.⁴⁴ Wetgeving kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op het functioneren van de staat.

Somaliland heeft gekozen voor een hybride democratie: een geheel nieuwe staatsvorm. Vanwege de verschrikkingen tijdens het autoritaire regime van Barre mocht niets op dat regime lijken.⁴⁵ Na het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1991 bouwde de SNM samen met de stamoudsten een traditionele, op stammen gebaseerde politieke structuur op. Het gebied was verscheurd door de burgeroorlog en de regering had geen fondsen om de situatie te verbeteren. Afsgesproken was dat de SNM binnen twee jaar verkiezingen zou organiseren. Dit mislukte. In 1993 ontbonden de stamoudsten dan ook

⁴⁴ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁴⁵ Renders, Terlinden, 'Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order', 728.

de SNM en namen zelf het heft in handen. In de nieuwe structuur van de regering was Mohamed Haji Ibrahim Egal gekozen als president met een Hogerhuis van de Guurтираad, die bestaat uit stamoudsten van verschillende stammen in Somaliland en een Lagerhuis met vertegenwoordigers van het volk. De invoering van een Lagerhuis en Hogerhuis is geïnspireerd op het Britse model uit de koloniale tijd en een historische determinant uit het model van Pridham.

Dankzij de Guurтираad bleef Somaliland de eerste jaren stabiel en werd een nieuwe burgeroorlog voorkomen. Deze stabiliteit gaf de burgers van Somaliland het vertrouwen om het proces van hybride staatsvorming aan te gaan. In 1993 werd gestart met het ontwerpen van de constitutie met als onderliggende visie streven naar stabiliteit en de internationale erkenning van Somaliland als land. In 1996 kwamen de stamoudsten bij elkaar om in te stemmen met een concept-constitutie, waarin de transformatie van het huidige op stammen gebaseerde regime van president Egal zou worden getransformeerd naar een hybride democratie met meerdere partijen.⁴⁶ Dit is opmerkelijk omdat de stamoudsten in een dergelijke democratie minder macht zouden krijgen. Zij waren dus bereid om hun macht vrijwillig af te staan. In 2000 werd het concept aangenomen door het Hoger- en Lagerhuis. In 2001 werden de burgers geraadpleegd over de constitutie door middel van een referendum en werd de constitutie goedgekeurd.⁴⁷ In de constitutie werd een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de traditionele en de formele regeringsvormen. Dus er worden verschillende instituties ter bevordering van de democratie geïntroduceerd. Ook bevordert de nieuwe wetgeving (constitutie) het democratische proces en heeft uiteindelijk bijgedragen aan de stabiliteit in Somaliland. Toch verliep het proces niet altijd zonder problemen. Er was regelmatig sprake van een machtsstrijd tussen president Egal en de Guurтираad, zij beschuldigen elkaar wederzijds van machtsmisbruik. Bijvoorbeeld met betrekking tot de verantwoordelijkheid over de veiligheid van de staat.⁴⁸

Volgens Hansen is dit het eerste stadium van de vier stadia die hij identificeert in de transitie naar een hybride democratie in Somaliland.⁴⁹ In het tweede stadium, in 2002, werden er verkiezingen gehouden voor gemeenteraden en werden er drie

⁴⁶ Hansen, 'Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?', 464.

⁴⁷ Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016), 6.

⁴⁸ Renders, Terlinden, 'Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order', 731 – 733.

⁴⁹ Hansen, 'Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?', 464 – 465.

nationale partijen opgericht. In april 2003 werden er presidentsverkiezingen gehouden, dit was het derde stadium. Dahir Riyale Kahin werd de eerste, door het volk gekozen, president van Somaliland. De machtsoverdracht verliep zonder problemen, immers president Egal was overleden in 2002. In het laatste stadium werden de leden van het Huis van Afgevaardigden gekozen in 2005.⁵⁰

De structuur van de staat in Somaliland bestaat uit drie delen: de wetgevende, de uitvoerende en de rechtelijke macht, conform de leer van de Trias Politica. Volgens de constitutie kan de wetgevende macht alleen worden uitgevoerd door het parlement. Het parlement bestaat uit twee verschillende Huizen te weten het Huis van Afgevaardigden en het Huis van Stamoudsten, zij vervangen het eerdergenoemde Hoger-en Lagerhuis.⁵¹ Beide huizen bestaan uit tweeëntachtig vertegenwoordigers. Het Huis van Afgevaardigden heeft als taken het ontwerpen van wetten en woordvoering namens het volk. Het Huis van Stamoudsten heeft een meer controlerende taak en toetst de wetten voordat ze worden voorgelegd aan de president. Dit Huis heeft nog een speciale verantwoordelijkheid voor de wetten die gaan over religie, traditie, cultuur en veiligheid.⁵² De staatsstructuur is uitgebreid vastgelegd in de constitutie, draagt zorg voor een goede verdeling van de macht en controle over die macht. Ook is het bijzonder dat de stamoudsten een belangrijke controlerende taak kregen, daar stamoudsten voortkomen uit een traditionele cultuur. Dit is de reden dat er in Somaliland sprake is van een hybride democratie.

De uitvoerende macht van de regering bestaat uit de president, de vicepresident en de raad van ministers.⁵³ De president en de vicepresident worden gekozen door de burgers van Somaliland. Zowel de president en vicepresident als hun echtgenotes mogen geen zaken doen, de president mag niet langer dan vijfenveertig dagen afwezig zijn – tenzij het om gezondheidsproblemen gaat – en alle cadeautjes die worden gegeven aan de president of vicepresident en hun echtgenotes, zijn eigendom van de staat.⁵⁴ Deze regels zijn belangrijk om belangenverstremgeling, onrust, omkoping en fraude te voorkomen. Dit draagt bij aan de creatie van stabiliteit en voorkomt dat stammen geen

⁵⁰ Hansen, 'Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?', 466.

⁵¹ Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016), Article 38.1, 15 -16.

⁵² Ibidem, Article 57, 21.

⁵³ Ibidem, Article 81, 26.

⁵⁴ Ibidem, Article 85, 27.

bijzondere privileges krijgen. De uitvoering van het beleid van de regering vindt voornamelijk plaats in provincies en gemeenten. Decentralisatie van bevoegdheden naar gemeenteraden, zoals bijvoorbeeld het genereren van eigen inkomsten, is een belangrijke pijler van de overheidsstructuur in Somaliland.

Het derde deel van de structuur van Somaliland is de rechtelijke macht. De rechtelijke macht is onafhankelijk van de staat. De verantwoordelijkheid van de rechtelijke macht is het toetsen van de wetten aan de constitutie, het bemiddelen tussen het volk en de regering en het doen van rechtelijke uitspraken over alle geschillen die niet in lijn zijn met de constitutie.⁵⁵ De rechtelijke macht bestaat uit verschillende rechtbanken en het hooggerechtshof is het voornaamste hof in Somaliland. De president kiest de voorzitter en rechters in overleg met andere organen en het parlement.

De verschillende elementen van het model van Pridham met betrekking tot deze dimensie komen in de casus Somaliland duidelijk naar voren. De constitutie is grondig opgezet en gebaseerd op de Trias Politica. De macht in Somaliland is goed verdeeld en het feit dat er controlemechanismen zijn ingebouwd, speelt een belangrijke rol bij de consolidatie van de structuur en de stabiliteit van het land. Echter de constitutie kent ook haar beperkingen. De belangrijkste is dat het meerpartijensysteem van Somaliland slechts drie politieke partijen toelaat. Vanuit democratisch perspectief is dit een groot kritiekpunt omdat de bevolking niet de vrijheid heeft om eigen partijen op te richten.

Politieke dimensie: actoren en netwerken

Met de politieke dimensie doelt Pridham op hoe de onderlinge relaties tussen de politieke en niet-politieke elite het democratiseringsproces beïnvloeden.⁵⁶

Zowel burgers, als autoriteiten en militairen waren betrokken bij het proces van staatsvorming in Somaliland. Deze actoren zijn onder andere de SNM, militaire troepen van de verschillende stammen, traditionele stamoudsten, de Guurti-raad, religieuze groepen, de zakenwereld, ambtenaren van de oude staatsadministratie en de nieuwe regeringsleiders.⁵⁷ Bij de start van het staatsvormingsproces had de SNM nauwe banden met de Isaaq-stam die met meerdere leden in de beweging was vertegenwoordigd. Een

⁵⁵ Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016), Article, 98, 32.

⁵⁶ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁵⁷ Renders, Terlinden, 'Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order', 724.

machtsstrijd binnen de SNM, als ook het onvermogen om tijdige verkiezingen te organiseren, leidde tot het besluit van de Guurti-raad de SNM te ontbinden.

Zoals in de vorige dimensie al is aangegeven was de Guurti-raad ook in verschillende machtsconflicten verwickeld geraakt met de president. Een van deze conflicten heeft president Egal beslecht doordat hij een lening heeft gekregen van een substam van de Isaaq-stam. Met dit geld kon hij voor de demobilisatie van de milities zorgen, werden zware wapens ingeleverd en de salarissen van de ambtenaren betaald.⁵⁸ Dit geeft de indruk dat hij zijn tegenstanders heeft afgekocht met deze lening. Door deze inmenging veranderde ook het traditionele patronagesysteem van karakter, bijvoorbeeld president Egal “kocht” vrede van de verschillende stammen. Tijdens het regeren van de gekozen president Kahin zijn dergelijke praktijken niet voorgekomen.

De stammentraditie in Somaliland heeft niet alleen op nationaal niveau een grote invloed, maar speelt ook op lokaal niveau een belangrijke rol. Bijvoorbeeld tijdens de lokale verkiezingen halen de betreffende kandidaten de banden met de “eigen” stam extra aan om stemmen te werven. Er zijn drie politieke partijen in Somaliland – opgericht voor de eerste presidentsverkiezingen in 2002 – namelijk: UCID (For Justice and Development), Kulmiye (The Peace Unity and Development Party) en UDUB (United Peoples’ Democratic Party). UCID is beïnvloed door Scandinavië, daar veel leden daar hebben gewoond. Ze willen een welvarende staat creëren met investeringen in gezondheid, educatie en emancipatie van vrouwen.⁵⁹ Kulmiye werd bij de presidentsverkiezingen van 2010 de heersende regeringspartij en is opgericht door oud-strijders van de SNM. Ze pleiten voor een kleine en efficiënte overheid en een grotere rol van vrouwen in de regering.⁶⁰ UDUB is opgericht door president Egal en staat voor de continuïteit van vrede en veiligheid.⁶¹

Zoals al eerder is aangegeven is de Guurti-raad van groot belang geweest voor de stabiliteit in Somaliland en kunnen er vraagtekens worden gesteld bij het drie partijen systeem. Dankzij het model van Pridham kan worden vastgesteld dat de onderlinge relatie tussen de politieke en apolitieke elite werd gekenmerkt door verschillende conflicten, maar uiteindelijk werkten ze allemaal beslecht vanwege het

⁵⁸ Renders, Terlinden, ‘Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order’, 731.

⁵⁹ M. Bradbury, *Becoming Somaliland* (Londen 2008), 191.

⁶⁰ Bradbury, *Becoming Somaliland*, 191.

⁶¹ *Ibidem*, 191.

gemeenschappelijke doel van een onafhankelijk democratisch Somaliland. De Guurtiraad heeft tijdens het politiek proces haar eigen rol aangepast en macht ingeleverd.

Economische verandering en democratisering

Volgens het model van Pridham is economische verandering nauw verbonden met het democratiseringsproces.⁶² Versterken of verzwakken besluiten van de overheid over economische ontwikkeling de legitimiteit van de regering?

De economie van Somaliland bestaat met name uit nomadische veeteelt gehoord door nomaden. Ondanks het feit dat er armoede heerst in Somaliland, is de economie grotendeels hersteld van de vernielingen veroorzaakt door de conflicten.⁶³ De meeste steden zijn weer opgebouwd, er zijn voorzieningen, toegankelijke bancaire systemen en er is sprake van intensieve economische activiteit in grote delen van het land. Statistische data geven aan dat Somaliland het aanzienlijk beter doet dan Somalië.⁶⁴ Dit was bij de oprichting van Somaliland noch alles behalve vanzelfsprekend. Toen had de regering te kampen met gebrek aan economische middelen. De overheid wilde graag controle krijgen over de belangrijkste haven om meer inkomsten te genereren. Die haven werd echter beheerd door een stam, die niet goed was vertegenwoordigd in de regering. Een poging om die haven met militaire kracht te veroveren mislukte en dus was de regering gedwongen om in onderhandeling te treden.⁶⁵ In ruil voor meer zeggenschap van die stam in het parlement, kreeg de regering controle over de haven.⁶⁶

Tevens sloot president Egal een lening af met rijke zakenlieden uit Somaliland om de financiële problemen op te lossen, mede dankzij zijn netwerk binnen zijn eigen stam. Als tegenprestatie kregen de zakenmensen het privilege om belastingvrij goederen in de haven te importeren. In de politieke dimensie is al aangegeven wat er met deze lening werd gefinancierd. Omdat Somaliland internationaal niet officieel wordt erkend, had het ook geen recht op bilaterale en multilaterale hulp.⁶⁷ Naast bovengenoemde lening, werd de opbouw van Somaliland mogelijk gemaakt door het innen van belastingen, door geld dat via familieleden uit het buitenland werd opgestuurd en via invoerrechten. De lokale overheden zijn afhankelijk van lokale financiering, naast de afdracht die ze van de

⁶² Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁶³ Bradbury, *Becoming Somaliland*, 138-139.

⁶⁴ Eubank, 'Taxation, Political Accountability and Foreign Aid', 469.

⁶⁵ Ibidem, 471.

⁶⁶ Ibidem, 471.

⁶⁷ Bradbury, 'Somaliland: Choosing Politics over Violence', 458.

centrale overheid krijgen.⁶⁸ Zij innen belasting op land, slachten van vee en ondernemingsbelasting. Door de herderstraditie in Somaliland, zijn Somalilanders erg afhankelijk van samenwerking en stabiliteit. Dit zijn het belangrijke voorwaarden voor de economische ontwikkeling.⁶⁹

Er werd een nieuwe munt geïntroduceerd, de Somaliland shilling, ook als legitimatie voor de bevolking dat Somaliland erkend zou kunnen worden als land. Omdat het land niet officieel werd erkend vonden buitenlandse investeerders het een te groot risico om in Somaliland te investeren. De lening van de zakenmensen was onvoldoende om meer in Somaliland te financieren, zoals bijvoorbeeld in grote infrastructurele werken of het aanleggen van reserves voor de droge periodes. Wel heeft Somaliland inmiddels handelsrelaties ontwikkeld met Ethiopië en Djibouti. Deze handel geeft de economie van Somaliland een stimulans.

Samenvattend kan worden gesteld dat economische en politieke ontwikkelingen nauw met elkaar zijn verbonden, zoals blijkt uit het voorbeeld van de haven. Verder is duidelijk dat Somalilanders ervan overtuigd zijn dat samenwerking noodzakelijk is voor economische ontwikkeling en voortdurende stabiliteit. De besluiten over de economische ontwikkelingen van de Somalilandse regering versterken haar legitimiteit. Dit ondanks het feit dat er armoede heerst in Somaliland. De burgers zijn de regering trouw gebleven.

Burgermaatschappij, politieke cultuur, 'top-down/bottom-up approach'

Volgens het model van Pridham is het belangrijk om te kijken naar de impact van elitair gedrag op de maatschappij en de invloed hiervan op de democratische ontwikkeling.⁷⁰ Allereerst is het belangrijk om te noteren dat Somaliland bestaat uit verschillende stammen en meer familiere substammen. De stammen hebben verschillende manieren van bestaan: een deel leeft als herders en een ander deel leidt in kleine gemeenschappen een sedentair bestaan.⁷¹ Er zijn ook steden in Somaliland zoals de hoofdstad Hargeisa en de havenstad Berbera.

In de politieke cultuur van Somaliland, geworteld in het pastoralisme, is onderhandelen om vrede en stabiliteit te handhaven essentieel. Vanwege het feit dat er

⁶⁸ Bradbury, *Becoming Somaliland*, 238-239.

⁶⁹ Eubank, N., 'Taxation, Political Accountability and Foreign Aid', 473.

⁷⁰ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁷¹ Bradbury, *Becoming Somaliland*, 11.

veel verschillende stammen en dus belangen zijn, is het moeilijk om consensus te bereiken. Echter, het gemeenschappelijk doel – een internationaal erkend Somaliland – is een belangrijke factor om die consensus toch te bereiken. Tevens is dit gemeenschappelijk doel in Somaliland een belangrijke reden voor de stabiele periode die in 1991 begon.

De hybride democratie is opgebouwd op basis van een ‘bottom-up approach’ met samenwerkende stammen.⁷² De elitaire Isaaq-stam, nam het initiatief om met de SNM en de stamoudsten een stabiel Somaliland te creëren, zowel op lokaal niveau als op nationaal niveau. De elite heeft een positieve rol gespeeld bij de handhaving van de veiligheid en wederopbouw van Somaliland en dit zorgde voor het juiste klimaat om de hybride democratie te ontwikkelen. Dit is dus een democratisch ontwikkelingsproces geïnitieerd door een initiatiefrijke binnenlandse elite en niet opgelegd door andere landen.

Toch heeft de elite niet altijd een goede invloed op de bevolking van Somaliland. In de constitutie staat dat mannen en vrouwen gelijk zijn voor de wet.⁷³ Dit is een belangrijke democratische waarde op papier, maar niet de realiteit. Er bestaan grote verschillen tussen mannen en vrouwen in Somaliland. Vrouwen worden met name door de stamoudsten, de elite, niet serieus genomen. Dit komt bijvoorbeeld als vrouwen buiten de eigen stam trouwen, zijn zij vaak ‘gedwongen’ om hun politieke voorkeur aan te passen. De politiek is vooral het domein van mannen. Des te meer valt het op dat twee van de drie politieke partijen in hun programma aangeven dat er meer ruimte gemaakt moet worden voor vrouwen, zowel in de samenleving als in de regering.

De gemeenschap in Somaliland is gebaseerd op een stammenstelsel, hetgeen tot uiting komt in het ontwerp van de hybride democratie, waarbij de stamoudsten een controlerende rol in de regering hebben. Het proces is niet van boven af opgelegd en verlopen volgens een ‘bottom-up approach’. Ondanks de betrokkenheid van burgers delven de vrouwen in Somaliland nog steeds het onderspit. De invloed van het gedrag van de elite is over het algemeen ondersteunend geweest voor de ontwikkeling van een

⁷² I. D. Jhazbhay, *Somaliland. An African struggle for nationhood and international recognition* (Johannesburg 2009) 20.

⁷³ Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016),, Article 8.1, 8.

democratisch Somaliland. Dit draagt bij aan de stabiliteit, mede veroorzaakt van het gemeenschappelijke doel van een officieel erkend Somaliland.

Internationale dimensies van regimeverandering

De internationale dimensies van regimeverandering zijn volgens het model van Pridham de belangen van de externe invloeden en de bijbehorende gebeurtenissen en hoe deze impact hebben op het proces van verandering van regime.⁷⁴ Ook is het belangrijk om te kijken hoe binnenlandse ontwikkelingen deze impact aanmoedigen.

Bij de transitie naar een hybride democratie in Somaliland speelden vooral interne factoren een belangrijke rol, maar er is ook sprake van externe factoren. Zoals besproken bij de historische determinanten, is de staatsvorm en zijn de democratische waarden van de Britten tijdens de koloniale tijd een belangrijk voorbeeld geweest. Een ander aspect van de internationale dimensie is dat Somaliland niet officieel wordt erkend als land door de VN, terwijl het wel aan de eisen voldoet.⁷⁵ Door de niet-formele status van het land vond er geen ontwikkelingssamenwerking plaats met de overheid. Dat wil niet zeggen dat er geen ontwikkelingsgeld naar Somaliland ging, deze verliep via het niet-gouvernementele kanaal. Het feit dat er geen sprake was internationale samenwerking met de regering was niet alleen negatief voor het land. Het gebrek aan bi- en multilaterale hulp heeft in Somaliland ook positieve gevolgen gehad, omdat het land hierdoor zonder voorwaarden van de internationale gemeenschap en met eigen middelen haar eigen hybride democratie kon opbouwen.⁷⁶

Een derde aspect van de internationale dimensie is de relatie met het directe buitenland. Somaliland heeft goede banden ontwikkeld met de buurlanden, heeft een consulaat in Ethiopië en een diplomatiek kantoor in Djibouti. Daarnaast zijn er diplomatieke kantoren in onder meer Londen, Turkije, Denemarken en Washington DC.⁷⁷ In 2008 heeft de regering van Somaliland haar wetten over buitenlandse investeringen gespecificeerd in de wet: "Promotion, Protection and Guarantees of the

⁷⁴ Pridham, 'Theory of regime change and interactive dynamics', 26 -27.

⁷⁵ Walls, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', 33 - 34.

⁷⁶ Eubank, 'Taxation, Political Accountability and Foreign Aid', 476.

⁷⁷ Embassypages, 'Somaliland: Embassies & Consulates' (versie 20 december 2016) <https://www.embassypages.com/somaliland> (28 december 2016).

Foreign Investment Law”.⁷⁸ Deze wet is gemaakt om buitenlandse investeerders aan te trekken.

De hybride democratie in Somaliland heeft zich vrij autonoom kunnen ontwikkelen. De Britten hebben invloed gehad op het gekozen democratische model, het gebrek aan ontwikkelingshulp heeft zowel positieve als negatieve effecten gehad en Somaliland doet zijn uiterste best om buitenlandse investeringen aan te trekken. Dankzij geringe externe invloeden heeft de regering van Somaliland haar eigen middelen gebruikt om een stabiele democratische staat op te zetten.

Consolidatie

Met behulp van het model van Pridham is het democratische veranderingsproces in Somaliland goed te analyseren. Het is soms moeilijk om de verschillende dimensies scherp van elkaar af te bakenen ook omdat ze elkaar wederzijds beïnvloeden. Zoals eerder aangegeven gaat het bij regimeverandering niet alleen gaat om de introductie van een model maar ook om de duurzaamheid van het model. Om dat laatste te benadrukken is de theorie van Sørensen over consolidatie toegevoegd.

Volgens Sørensen zijn er drie elementen nodig om het proces van democratisering te consolideren: politieke leiders voor de democratie, een onafhankelijke staatsbureaucratie en een controlerende burgermaatschappij.⁷⁹ Het eerste element betreft de politieke leiders. In Somaliland kiezen de politieke leiders, onder wie de vertegenwoordigers van de stammen, duidelijk voor een democratisch model. De presidentsverkiezingen in 2003 en 2010 zijn uitgevoerd. Weliswaar waren de verkiezingen van 2010 twee jaar uitgesteld, vanwege onrust in de oostelijke grensgebieden met Somalië. Uiteindelijk zijn ze toch gehouden. Tevens heeft de machtsoverdracht op een vreedzame wijze plaatsgevonden. Ondanks het feit dat dit valt buiten de periode die wordt onderzocht in deze scriptie, is het belangrijk om te melden dat op 13 december 2017 nieuwe presidentsverkiezingen worden gehouden in Somaliland.⁸⁰

⁷⁸ Foreign Investment Law: ‘The Republic of Somaliland. “Promotion, Protection and Guarantees of the Foreign Investment Law’, (versie 08 april 2008) <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Foreign-investment-Law.pdf> (11 februari 2017) 4.

⁷⁹ Sørensen, *Democracy and democratization*, 98.

⁸⁰ The National Somaliland, ‘Somaliland House Elders Postpone Presidential Elections’ (versie 9 maart 2017) <http://thenational-somaliland.com/2017/03/06/somalilands-house-elders-postpone-presidential-elections/> (2 april 2017).

Het volgende element van Sørensen is een onafhankelijke staatsbureaucratie. Er bestaat een onafhankelijke staatsbureaucratie in Somaliland. In de constitutie is vastgelegd dat er een wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht bestaat zoals is aangegeven bij het formele veranderingsproces en het institutionele ontwerp. Deze scheiding der machten lijkt in de praktijk goed te functioneren. Het laatste element is een controlerende de burgermaatschappij. In Somaliland werd de burgermaatschappij nauw betrokken bij het hybride democratiseringsproces en is nog steeds nauw betrokken bij de uitvoering. Burgers hebben invloed op de decentrale overheid en politiek. Bij verkiezingen is de opkomst meestal hoog, eveneens bij de provinciale verkiezingen.⁸¹ Dit is een teken van grote betrokkenheid. Volgens Sørensen zijn deze drie elementen belangrijk om het consolidatieproces in een land te meten. De conclusie is dat deze drie elementen duidelijk aanwezig zijn in Somaliland. Tevens heeft de geschiedenis geleerd dat de autonome regio Somaliland nog steeds goed functioneert en een oase van rust heeft gecreëerd.

Sørensen stelt dat een meer democratisch systeem helpt bij de bestrijding van extremisme en terrorisme op lange termijn.⁸² Dat is in Somaliland duidelijk het geval. De resultaten die hebben bijgedragen aan de stabiliteit zijn: Somaliland heeft de "Universal Declaration of Human Rights" ondertekend, oud-strijders zijn ontwapend, er is sprake van sociale en economische rehabilitatie ondanks de matige economische groei, en er is een constitutie gemaakt, goedgekeurd en uitgevoerd die staat voor scheiding der machten, verkiezingen, decentralisatie en een drie partijen stelsel.⁸³

⁸¹ Dustin, R. Turin, 'Democracy Up Close in Somaliland: Reflections of an International Election Observer', *Inquiries Journal/Student Pulse* 4 (2012) 12, <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=716>, 3.

⁸² Sørensen, *Democracy and democratization*, 83.

⁸³ Walls, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', 40 -41.

Conclusie

Somaliland heeft zich uitgeroepen tot een onafhankelijke staat in 1991 en tevens een hybride democratie ingevoerd. Na weergave van het wetenschappelijk debat over welke factoren een rol spelen bij verandering naar een democratisch regime in hoofdstuk een, wordt in hoofdstuk twee en drie het veranderingsproces naar een hybride democratie in Somaliland geanalyseerd op basis van het model van Pridham aangevuld met consolidatie elementen van Sørensen. In hoofdstuk twee wordt vooral gekeken naar de historische dimensie in de periode 1827- 1991 en in hoofdstuk drie wordt de weg naar een hybride democratie in Somaliland bestudeerd.

De hoofdvraag van deze scriptie is: “Welke factoren zijn van invloed geweest op het ontstaan en behoud van de hybride democratie in Somaliland vanaf 1991 en in hoeverre heeft dit model geleid tot stabiliteit?” De belangrijkste factoren worden hier kort samengevat. De invloedrijkste historische determinant is dat Somaliland kennis maakte met een westerse democratie tijdens de koloniale tijd. Na de val van het Barre-regime verlangde de bevolking terug naar de tijd van stabiliteit en welvaart, die ze hadden meegemaakt in de koloniale tijd, zij het onder eigen vleugels. Het formele veranderingsproces bestond uit verschillende fasen: het ontwerpen en goedkeuren van de constitutie door de burgers van Somaliland, de gemeenteraadsverkiezingen, de presidentsverkiezingen en als laatste de verkiezingen van het Huis van Afgevaardigden in 2005. De structuur van het politieke stelsel in Somaliland is gebaseerd op de Trias Politica: er werd onderscheid gemaakt tussen de wetgevende, uitvoerende en rechtelijke macht. Naast het Huis van Afgevaardigden, bestaat er ook een Huis van Stamoudsten, die de brug slaat tussen de traditionele wijze en de moderne wijze van regeren in Somaliland. Er zijn twee belangrijke actoren betrokken bij de politieke dimensie: de SNM speelde direct na de onafhankelijkheid een grote rol in het politieke proces en de invloedrijke Isaaq-stam gedurende de hele periode. De Guurti-raad, later omgezet naar het Huis van Stamoudsten, heeft een ontzettend belangrijke rol gespeeld voor de stabilisatie van het land en vrijwillig de macht overgedragen aan het volk. De economische voorwaarden voor het ontstaan en onderhouden van de hybride democratie in Somaliland waren in feite niet aanwezig. Op initiatief van president Egal is er een lening afgesloten met zakenmensen in Somaliland om de kosten van het democratisch bestel te financieren. Doordat Somaliland internationaal niet wordt

erkend als land, zijn investeerders niet geïnteresseerd. Het proces naar de vorming van een hybride democratie heeft zich vanuit een 'bottom-up approach' voltrokken. Ondanks het feit dat Somaliland officieel niet wordt erkend bestaan er goede relaties met verschillende landen. Bijvoorbeeld er bestaan handelsrelaties met Ethiopië en Djibouti en in aantal landen zijn diplomatieke posten opgericht, onder andere in Londen en Washington.

Het model van Pridham blijkt goed van toepassing te zijn, ondanks het feit dat het soms moeilijk was om de verschillende dimensies scherp van elkaar te onderscheiden. Echter, Pridham zelf schrijft dat je naar de interacties tussen de verschillende dimensies moet kijken. Het model is veelomvattend maar besteed te weinig aandacht aan consolidatie van het bestel. Daarom is theorie van Sørensen over consolidatie toegevoegd. Het onderdeel stabiliteit is goed verweven in beide theorieën. Een van de conclusies van dit onderzoek is dus dat het model van Pridham goed gereedschap kan zijn om het proces naar en het functioneren van een democratisch regime in Somaliland te analyseren.

Alle dimensies in bovengenoemde theorieën zijn van belang voor de consolidatie van de hybride democratie en de stabiliteit in Somaliland. Qua stabiliteit zijn de belangrijkste factoren het hebben van een gemeenschappelijk doel, namelijk internationale erkenning van Somaliland en het ontwikkelde hybride democratische model. In de periode van 1991 tot 2010 is er geen sprake geweest van een burgeroorlog en dat geldt vandaag de dag nog steeds. Concluderend, er is sprake van een oorlogsvrije periode van vijftwintig jaar.

Of dit model ook tot stabiliteit kan leiden in andere landen met diversiteit aan stammen is een interessante vraag die nader onderzocht zou kunnen worden. Uit het voorbeeld van Somaliland valt te leren dat de combinatie van traditionele en democratische vormen van regeren oases van rust kunnen creëren.

Literatuurlijst

Primaire bronnen:

Constitution of the Republic of Somaliland (translated by I. H. Jama) (versie april 2000), <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-II.pdf> (26 oktober 2016).

Foreign Investment Law: 'The Republic of Somaliland. "Promotion, Protection and Guarantees of the Foreign Investment Law', (versie 08 april 2008) <http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Foreign-investment-Law.pdf> (11 februari 2017).

Literatuur:

Boege, Volker et al, 'On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing – States in the Global South or Research and Politics in the West?' in Fischer, M. and B. Schmelzle Building Peace in the Absence of States: Challenging the Discourse on State Failure (Berlin 2009), 15-36.

Bradbury, M., Abokor, A. Y. and Yusuf, H. A., 'Somaliland: Choosing Politics over Violence', *Review of African Political Economy*. 30 (2003) 97, 455 - 478.

Bradbury, M., *Becoming Somaliland* (Londen 2008).

Eubank, N., 'Taxation, Political Accountability and Foreign Aid: Lessons from Somaliland' *The Journal of Development Studies* 48 (2012) 4, 465 – 480.

Hansen, S. J. and Bradbury, M., 'Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?', *Review of African Political Economy*. 34 (2007) 461 - 476.

Held, D., *Models of Democracy*, (Cambridge 2006).

Jhazbhay, I. D., *Somaliland. An African struggle for nationhood and international recognition* (Johannesburg 2009).

Pridham, G. 'Theory of regime change and interactive dynamics', in: Geoffrey Pridham, *Dynamics of democratization. A comparative approach* (Londen 2001).

Renders, M and Terlinden, U., 'Negotiating Statehood in a Hybrid Political Order: The Case of Somaliland', *Development and Change* 41 (2010) 4, 723 – 746.

Renders, M., 'Appropriate 'Governance-Technology'? Somali Clan Elders and Institutions in the Making of the 'Republic of Somaliland', *Africa Spectrum* 42 (2007) 3, 439 - 459.

Schmitter, Philippe C, 'The influence of the international context upon the choice of national institutions and policies in neo-democracies', in: Laurence Whitehead (red.), *The international dimensions of democratization: Europe and the Americas* (Oxford 2001) 26-54.

Schmitz, H. P., 'Domestic and transnational perspectives on democratization', *International Studies Review* 6 (2004) 3, 403-426.

Sørensen, G., *Democracy and Democratization. Processes and prospects in a Changing World* (Boulder 2008).

Turin, Dustin R., 'Democracy Up Close in Somaliland: Reflections of an International Election Observer', *Inquiries Journal/Student Pulse* 4 (2012) 12, 1 – 3.

Walls, M., S. Kibble, 'Beyond Polarity: Negotiating a Hybrid State in Somaliland', *Africa Spectrum* 45 (2010) 1, 31 – 56.

Whitehead, Laurence, *International dimensions of democratization: Europa and the Americas* (Oxford 2001).

Websites:

Embassypages, ' Somaliland: Embassies & Consulates' (versie 20 december 2016) <https://www.embassypages.com/somaliland> (28 december 2016).

Freedomhouse, 'Somaliland',

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/somaliland> (2 januari 2017).

Hasan, Y. M., 'Somaliland: Guurti Reaffirms the Country's Territorial Integrity' (versie 25 juli 2016),

<http://www.somalilandsun.com/news-feeds/regional/9279-somaliland-guurti-reaffirms-the-country> (3 januari 2017).

The National Somaliland, 'Somaliland House Elders Postpone Presidential Elections' (versie 9 maart 2017) <http://thenational-somaliland.com/2017/03/06/somalilands-house-elders-postpone-presidential-elections/> (2 april 2017).